

Prologas

Niujorkas, 1985

Aš buvau nustebeęs, kaip ir visi kiti, kai prieš pat mirtį motina atidavė Ticianą. Iš pradžių tai atrodė kaip proto netekusios moters poelgis. Su metais mano motinos užsispyrimas augo. Ji atidavė paveikslą Metropoliteno muziejui ir kategoriškai atsisakė apie tai kalbėti, net su manimi. Tokia buvo mano motina. Ji mokėjo būti šalta ir smarki. Jai buvo būdinga savikontrolė, išdidumas, taip dažnai siejamas su prancūzais. Bet jei kas atkaklumu laimėdavo jos pasitikėjimą, po spygliais rasdavo retą ir gležną gėlę, kaip paprastasis erškėtis. Nepaisant visų pastangų, kiekvienas prisiartinęs žurnalistas gaudavo atkirtį. Spaudimas augo, bet ji nepalinko nė akimirką.

Ji nebuvo išprotėjusi, tik supykusi. Tose blizgančiose neramiose akyse aš atpažinau gilų, neatidėliotiną ir man nesuvaldomą poreikį. Ji merdėjo. Žinojo, kad liko mažai laiko. Mirštančiuosius dažnai apninka troškimas užbaigti nebaigtus darbus, kad galėtų ramiai numirti, švaria sąžine. Bet mano motinos troškimas buvo kur kas didesnis nei paprasčiausiai sutvarkyti reikalus, prieš leidžiantis į kelionę.

– Tu nesupranti, Miša, – ji pasakė keistu, kupinu kančios balsu. – Aš turiu grąžinti šį paveikslą.

Ji buvo teisi, aš nesupratau. Kaip galėjau suprasti?

Aš pykau. Tarp motinos ir manęs paslapčių nebuvo. Mes buvome artimesni nei kiti sūnūs ir motinos, nes kartu labai daug patyrėme, tik mudu. Mes susivienijome prieš pasaulį, mama ir mažasis jos riteris. Vaikystėje svajojau valdyti ganė-

tinai galingą kardą, kuris pakirstų visus jos priešus. Bet ji man niekada nepasakojo apie Ticianą.

Dabar ji mirusi, jos lūpos sučiauptos amžiams, jos kvapą nusinešė vėjas, jos žodžiai, šnibždesiai lanko mane sapnuose. Vieną naktį ji užgeso, nusinešdama visas savo paslaptis; ar bent aš taip maniau. Tik vėliau, prisiminimų taku grįždamas į vaikystę, pamažu jas atskleidžiau; jos laukė manęs ten, jei tik išdrįščiau pereiti ugnį ir jas pasiimti. Keliaudamas patyriau ir skausmo, ir džiaugsmo, bet dažniausiai nuostabą. Kai buvau mažas berniukas, viską aiškinau, pasitelkęs jauną, nekaltą protą. Dabar esu į penktą dešimtį įžengęs vyras, turintis gyvenimo išminties, tad matau viską taip, kaip buvo iš tikrųjų. Aš tikėjaisi rasti Ticiano paveikslo ištakas; niekada nesitikėjau rasti savęs.

Pirmas skyrius

Viskas prasidėjo snieguotą sausio dieną. Sausis Niujorke šaltas. Medžiai pliki, šventės pasibaigusios, Kalėdų eglučių lemputės nukabintos iki kitų metų. Gatvėmis lenktyniauja ledinis vėjas. Ėjau sparčiai, susikišęs rankas į palto kišenes. Nuleidęs galvą, akis įsmeigęs į žemę, paskendęs mintyse: nieko ypatingo, tik tos dienos reikalai. Stengiausi negalvoti apie motiną. Aš įgudęs vengti. Jei kas nors teikia skausmo, apie tai negalvoju. Jei apie tai negalvoju, tai ir nevyksta. Jei to nematau, to ir nėra, tiesa? Motina mirė prieš savaitę. Laidotuvės baigėsi. Tik žurnalistai kamavo kaip musės, pasiryžę sužinoti, kodėl tik dabar dienos šviesą išvydo į katalogą neįtrauktas, nežinomas, labai svarbus Ticiano paveikslas. Nejau jie nesuprato, kad žinau tiek pat, kiek jie? Tik jie grūmėsi tamsoje, o aš kepurinėjausi erdvėje.

Priėjau savo kontorą. Raudonų plytų pastatą Vest Vilidžo rajone su antikvariatu pirmame aukšte. Kaimynystėje esančioje dirbtuvėlėje nesuderinto tiksėjimo orkestro fone triūsė keistuolis laikrodininkas Zebedis Hapšteinas. Aš graibiau kišenėje rakto. Pirštai buvo sustirę. Pamiršau apsimauti pirštines. Akimirką stebeilijau į savo atvaizdą stikle. Į mane niūriai žvelgė susirūpinęs ne pagal metus susenusio vyro veidas. Nusipurtęs sielvartą įžengiau, braukdamas nuo pečių sniegą. Stenlio dar nebuvo, ir Esteros, kuri atsiliepdavo į telefono skambučius ir valė parduotuvę. Sunkiomis kojomis lipau laiptais aukštyn. Pastatas buvo blankus, atsidavė sena mediena ir baldų laku. Atidariau duris į savo kontorą ir įėjau. Ten ramiai ant kėdės sėdėjo valkata.

Aš vos nepašokau. Piktai paklausiau, ką jis čia daro ir kaip pateko. Langas buvo uždarytas, priekinės durys užrakintos. Akimirką išsigandau. Jis pasisuko į mane, veide susiformavo vos pastebima šypsena. Iš karto apstulbino ypatingos spalvos akys, spindinčios kapiliarų išvogotame, barzdotame veide, kaip akvamarinas uoloje. Akimirksniu mane apėmė *déjà vu*^{*} jausmas, bet taip pat greitai ir apleido. Jis buvo su fetrine skrybėle, sėdėjo susikūprinęs, su sunkiu paltu. Aš pastebėjau, kad jo batai purvini ir nuo nešiojimo ties vienu pirštu pradilę. Jis nužvelgė mane vertindamas, ir aš pajutau, kaip nuo jo įžūlumo manyje sukilo įtūžis.

– Tu užaugai puikiu jaunuoliu, – linktelėjo žavėdamasis. Aš susiraukiau nežinodamas, ką atsakyti. – Tu nežinai, kas aš? – paklausė, ir pastebėjau šypsenos slepiamą sielvarto šešėlį.

– Aišku, nežinau. Manau, turėtum išeiti, – atsakiau.

Jis linktelėjo ir gūžtelėjo pečiais.

– Po šimts, nėra priežasties, kodėl turėtum prisiminti. Aš tikėjau... Bet argi tai svarbu? Ar neprieštarausi, jei užsirūky-siu? Lauke labai šalta. – Jo akcentas buvo pietietiškas, ir kažkodėl jo klausant pašiorpo oda.

Nespėjus paprieštarauti, jis išsitraukė *Gauloise* ir brūkštelė-jęs degtuką prisidegė. Nuo netikėto dūmų kvapo apsvaigo galva. Aš niekaip negalėjau išvengti prižadintų prisiminimų. Prieš atmesdamas idėją kaip absurdišką, ilgai į jį stebeilijau. Nusivilkau paltą ir pakabinau ant durų, slėpdamas veidą ir norėdamas lai-mėti laiko, tada atsisėdau prie savo stalo. Užtraukęs dūmą, senis atsipalaidavo, bet neatitraukė nuo manęs akių. Nė akimirkos.

– Kas tu? – paklausiau, drąsindamas save. *Negali būti*, gal-voju. *Tik ne po tiek laiko*. Aš nenorėjau, kad taip būtų, tik ne šitaip, tik ne troškus tabako ir prakaito kvapas.

Jis nusišypsojo, išpūsdamas dūmus pro vieną burnos pusę.

– Ar Džeko Magelano vardas tau ką nors sako?

---

* Jau matyta (*pranc.*; čia ir toliau – *vert. past.*).

Aš dvejojau, mano burna buvo išdžiūvusi.

Jis kilstelėjo nelygų antakį ir pasilenkė per stalą.

– Tai gal Kojotas bus labiau girdėtas, Jaunėli?

Aš pajutau, kaip atvipo žandikaulis. Ieškojau žmogaus, kadaise turėjusio besąlygišką mano meilę, bruožų, bet mačiau tik tamsią barzdą, apgaubtą pilkų gilių raukšlių storoje nugairintoje odoje. Nebuvo nei jaunystės, nei magijos pėdsakų. Gražus mums pasaulį žadėjęs amerikietis seniai mirė. Žinoma, mirė, antraip kodėl jis negrižo?

– Ko nori?

– Perskaičiau apie tavo motiną laikraščiuose. Atvažiavau jos aplankyti.

– Ji mirusi, – pasakiau šiurkščiai, stebėdamas jo reakciją. Norėjau jį įskaudinti. Tikėjau, kad jis apgailestaus.

Aš nieko nebuvo jam skolingas – jis buvo man skolingas paaiškinimą ir trisdešimt metų. Džiaugiausi matydamas, kaip jo akys prisipildo ašarų ir iš liūdesio įdumba dar giliau. Jis stebėjosi, kaip mane pasibaisėjęs. Mačiau, kaip jis stebi mane. Nesistengiau ignoruoti jo emocijų. Paprasčiausiai palikau jį kaip į krantą išmestą žiopčiojančią žuvį.

– Mirusi, – galiausiai ištarė gergždžiančiu balsu. – Kada?

– Praeitą savaitę.

– Praeitą savaitę, – pakartojo kratydamas galvą. – Jei tik...

Jis užsitraukė cigaretę, ir išpūsti dūmai dar kartą apgaubė mane prisiminimų rūku. Aš suraukęs antakius atsikračiau jų ir nusisukau. Atmintyje iškilo ilgos žalių vynmedžių eilės, kiparisai ir saulės kepinamos smėlio spalvos akmeninės *château**, kuri kadaise buvo mano namai, sienos. Melsvos langinės buvo atidarytos, vėjelis atpūtė pušų ir jazminų kvapus, ir kažkur, minčių gilumoje, išgirdau balsą, dainuojantį *Laredą*.

– Tavo motina buvo išskirtinė moteris, – jis ištarė liūdnai. – Gaila, kad nepamačiau jos prieš mirtį.

---

* Pilis (*pranc.*).

Aš norėjau jam pasakyti, kad jos ilgai neapleido viltis, jog vieną dieną jis sugrįš. Per tuos tris dešimtmečius po jo išvykimo ji nė karto juo nesuabejojo. Tik galiausiai, priėjusi savo kelio galą, susitaikė su tiesa – jis niekada negrįš. Aš norėjau rėkti ant jo ir, nutvėręs už palto apykaklės, atplėšti jį nuo žemės. Bet to nepadariau. Likau ramus. Tik stebeilijau į jį bejausmiu žvilgsniu.

– Kaip mane radai? – paklausiau.

– Perskaičiau apie Ticianą, – atsakė. *A, Ticianas*, pagalvo-
jau. *Štai ko jis siekia*. Jis užgesino nuorūką ir sukikeno. – Kaip matau, ji padovanojo jį miestui.

– Kas tau darbo?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Tas paveikslas vertas nemenkos sumelės.

– Štai kodėl tu čia. Pinigų.

Dar kartą jis pasilenkė pirmyn ir įsistebeilijo į mane savo hipnotizuojančiomis mėlynomis akimis.

– Aš ne pinigų prašyti atėjau. Aš nieko nenoriu, – iš pykčio jo balsas skambėjo šiurkščiai. – Tiesą sakant, esu senas kvailys. Čia man jau nieko neliko.

– Tai kodėl atėjai?

Dabar jis nusišypsojo, atskleisdamas patamsėjusius išgedusius dantis. Tačiau aš pasijutau nesmagiai, nes jo šypsena labiau panėšėjo į skausmą kenčiančio žmogaus grimasą.

– Aš vaikausi vaivorykštę, Jaunėli, štai kodėl. Visada buvo vaivorykštė. Bet tu nesuprasi.

Pro langą stebėjau, kaip jis nušlubuoja gatve, susigūžęs iš šalčio ir užsimaukšlinęs skrybėlę. Pasikasęs smakrą, pirštais apčiuopiau šeriukus. Akimirką buvau įsitikinęs, kad girdžiu jį dainuojant, jo balsą nešė vėjas: *Kai išėjau į Laredo gatves*.

To jau buvo per daug. Čiupau paltą ir nuskubėjau laiptais žemyn. Pribėgus prie durų, jos atsidarė, ir įėjo Stenlis. Jis nu-
stebo, pamatęs mane.

– Išeinu, – pasakiau ir išėjau, nieko daugiau neaiškinęs.

Aš išbėgau į kelią. Snigo gabalais ir smarkiai. Aš pasileidau įkandin, jo paliktais pėdsakais. Nežinojau, ką pasakysiu pasivijęs. Bet žinojau, kodėl kažkas beveik intuityvaus įveikė mano pyktį. Matote, tai sunku paaiškinti, bet jis davė man dovaną, labai ypatingą. Dovaną, kurios niekas negalėjo man padovano-
noti, net mano motina. Nepaisant jo sukkelto skausmo, mus siejo ryšys, kuris niekada negalėjo nutrūkti.

Kurį laiką man pavyko sekti jo pėdsakais, bet netrukus jie pasimetė tarp milijonų beveidžių Niujorko gyventojų. Staiga giliai sieloje pajutau skausmą, apgailestavimą kažko netekus. Aš apžiūrėjau šaligatvius, ieškodamas šlubuojančio senio, bet mano širdis ilgėjosi kai ko kito. Kadaisė jis buvo gražus, smėlio spalvos plaukais ir skvarbiomis atogrąžų jūros mėlio akimis. Jam šypsantis tos akys šelmiškai spindėdavo, pereidamos į aplink susimetusias raukšleles, kurios išsiskyrė rudoje vėjo nugairintoje odoje. Jo lūpų kampučiai būdavo pakilę net tuomet, kai jis būdavo rimtas, tarsi šypsena būtų įgimta jo išraiška ir išlikti rimtam būtų sunku. Jis eidavo pasišokinėdamas, aukštai iškėlęs smakrą, atsilošęs, skleisdamas pašėlusį, vėjavaikišką žavesį, kuris suminkštindavo paties ryžtingiausio ciniko širdį. Tokį Kojotą aš pažinojau. Ne šį seną, dvokiantį valkatą, kuris kaip grobuonis atėjo paknebenti jį mylėjusios moters palaikų.

Aš niūriai spoksojau į sniegą, tada pasisukau ir grįžau atgal. Mano pėdsakai beveik pranyko. O jo? Pranyko ir jo. Tarytum niekada nebūtų egzistavęs.